

Split, 7., 9. i 10. listopada 2015.

simpozij
FILOZOFIJA humanizam
 SPLIT „ZVANOST **POMVJEST**
 psihologija PRAVO **filozofski fakultet**
 MIŠUJENJE uloga i položaj znanosti
 studentski zbor GLOBALIZACIJA europska udruga ELSA SPLIT
 nedjeljska cenzura **filozofsko društvo** **književnost** PRAVO NA OBRAZOVANJE
 GLOBALIZACIJA KAPITALIZAM RAZVOJ pedagogija
 IDENTITET rodna politika **2. HUMANIZAM** fakultet OSOBA
 OBRAZOVANJE u doba **neoliberalnog kapitalizma** društvo
 HUMANIZAM U DOBA problem otvoreni dijalog **dobrimos** MODERNA CIVILIZACIJA sociologija
 NEOLIBERALNOG KAPITALIZMA EKONOMIJA MISAO tranzicija urjemečka kritika regionalni studentski simpozij
 PRAVO katoličko-bogoslovni fakultet **Sveučilište u Splitu**
FILOZOFIJA ULOGA RAZVITAK kulturna baština i ipasovni turizam
 svijet **DRUŠTVO** neoliberalizam

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Humanizam u doba neoliberalnog kapitalizma

2. regionalni studentski simpozij

**Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i
Hrvatskog filozofskog društva**

HRVATSKO FILOZOFSKO DRUŠTVO
Croatian Philosophical Society

Split, 7., 9. i 10. listopada 2015.

IZDAVAČ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

ZA IZDAVAČA

Aleksandar Jakir

UREDNIKA

Valentina Perišić

IZVRŠNA UREDNIKA

Renata Busatto

LEKTURA

Ivana Roguljić

KOREKTURA

Ivana Roguljić i Valentina Perišić

PRIJELOM TEKSTA

Gradska tiskara Osijek d.d.

DIZAJN NASLOVNICE

Kristina Bilota

TISAK

Gradska tiskara Osijek d.d.

NAKLADA

250 primjeraka

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Sveučilišne knjižnice
u Splitu pod brojem **160119057**.

ISBN 978-953-7395-81-0

**GLAVNI POKROVITELJI
ORGANIZACIJE SIMPOZIJA**

Studentski zbor Sveučilišta u Splitu
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

SUORGANIZATORI SIMPOZIJA

Studentski zbor Filozofskog fakulteta u Splitu
Studentski zbor Katoličko bogoslovnog fakulteta u Splitu
Studentski zbor Pravnog fakulteta u Splitu
Europska udruga studenata prava ELSA Split

ODRŽAVANJE SIMPOZIJA POTPOMOGLI SU

Turistička zajednica Grada Splita
Atlantic Grupa d.d.

HUMANIZAM U DOBA NEOLIBERALNOG KAPITALIZMA

2. regionalni studentski simpozij

Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i
Hrvatskog filozofskog društva

S A D R Ź A J

Organizacijski i Programski odbor simpozija	6
Uvod	7
• MARINA MEIĆ, VALENTINA PERIŠIĆ »Humanizam u doba neoliberalnog kapitalizma«	9
Program simpozija	13
»Uvod u javnu raspravu«	19
• RENATA BUSATTO »Uz temu: Uvod u javnu raspravu«	21
Sažeci izlaganja	31
Prikaz	59
• ANTONIO KOVAČEVIĆ 1. regionalni studentski simpozij: »Kritičko mišljenje«	61
Adresar izlagača	65

ORGANIZACIJSKI ODBOR SIMPOZIJA

Marina Meić (predsjednica)

Ivan Peović (tajnik)

Valentina Perišić

Josip Guć

Milena Radović

Tomislav Čulin

Dino Dabro

Kristina Bilota

PROGRAMSKI ODBOR SIMPOZIJA

Valentina Perišić (predsjednica)

Renata Busatto

Ivan Peović

Marina Meić

Milena Radović

Anđelko Mihanović

Ivan Rak

Gabriela Bašić

Ljudevit Hanžek

Emil Kušan

HUMANIZAM U DOBA NEOLIBERALNOG KAPITALIZMA

2. regionalni studentski simpozij

**Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i Hrvatskog
filozofskog društva**

Uvod

Uz temu: »Humanizam u doba neoliberalnog kapitalizma«

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, nakon vrlo uspješnog prošlogodišnjeg 1. regionalnog studentskog simpozija: »Kritičko mišljenje«, domaćin je i 2. regionalnom studentskom simpoziju »Humanizam u doba neoliberalnog kapitalizma«. U ovom ćemo uvodnom tekstu iznijeti informacije o obilježjima organizacije simpozija i njegovoj temi.

1. Organizacija simpozija »Humanizam u doba neoliberalnog kapitalizma«

Posebnost ovogodišnjeg simpozija je ostvarena suradnja sa Studentskim zborovima Pravnog fakulteta, Filozofskog fakulteta i Katoličko-bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu te ELSA-e Split. Institucionalnu potporu su i ove godine kao glavni organizatori pružili Filozofski fakultet u Splitu i Hrvatsko filozofsko društvo, a financijsku Studentski zbor Sveučilišta u Splitu i Filozofski fakultet u Splitu. Novost je i organiziranje »Uvoda u javnu raspravu« na kojem će svoje izlaganje imati pozvani predavači s Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Splitu, kao i studenti Pravnog i Filozofskog fakulteta u Splitu. Cilj »Uvoda u javnu raspravu« je pružiti studentima priliku za razmišljanje i svrsishodnu primjenu govorničkih vještina kako bi na jasan i prikladan način iznijeli svoje kritičko mišljenje što je i u duhu prošlogodišnjeg simpozija »Kritičko mišljenje«. Prošlogodišnji simpozij postavio je temelje i za organizaciju 1. međunarodnog simpozija mladih povjesničara umjetnosti koji je održan na Filozofskom fakultetu u Splitu u svibnju 2015. od strane studenata Fakulteta, a ugostio je 24 studenata iz Zadra, Zagreba, Budimpešte, Beograda, Sarajeva, Širokog Brijega, Podgorice i Splita.¹ Time se predstavlja izuzetni aktivizam i inicijativa samih studenata koja je započeta osnutkom časopisa *Humanist*² a nastavlja se organizacijom simpozija i drugih aktivnosti.

Slično kao i prošle godine, cilj ovogodišnjeg simpozija je kritički promišljati, no ovaj put o utjecaju neoliberalnog kapitalizma na humanizam iz

¹ Anđelko Mihanović, »Izveštaj: prvi međunarodni simpozij mladih povjesničara umjetnosti u Splitu«, u: Renata Busatto (ur.), *Humanist: časopis studenata Filozofskog fakulteta Split* 3 (2015), str. 22.

² Vidi: Valentina Perišić, »Riječ urednika«, u: Valentina Perišić (ur.), *Humanist: časopis studenata Filozofskog fakulteta Split* 1 (2014)

perspektiva: ekonomije, filozofije, pedagogije, psihologije, sociologije, povijesti, antropologije, politologije, prava, religijskih studija i književnosti. Od simpozija očekujemo jedan novi doprinos stvaranju kritičko-refleksivne svijesti, koju prepoznajemo kao jednu od osnovnih kompetencija humanističkih i društvenih stručnjaka i stručnjakinja te kao znatan doprinos humanističkih i društvenih stručnjaka i stručnjakinja društvu.³ Od ovogodišnjeg simpozija također očekujemo kvalitetna i raznovrsna izlaganja i konstruktivne rasprave kao što je to bio slučaj s prošlogodišnjim simpozijem.⁴ Simpozij će okupiti studente izlagače iz Splita, Zagreba, Ljubljane, Nikšića, Beograda i Novog Sada kao i pozvane predavače s Ekonomskog i Filozofskog fakulteta u Splitu i Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

2. »Humanizam u doba neoliberalnog kapitalizma« kao tema simpozija

Odabir ovogodišnje teme predstavlja logičan izbor s obzirom na situaciju u kojoj se nalaze društvene i humanističke znanosti u suvremenom društvu. U ovome uvodnom tekstu definirat prikazat ćemo pojmove »humanizma« i »neoliberalnog kapitalizma« da bismo ukazali na relevantnost teme.

Prema *Filozofijskom rječniku* Matice hrvatske pojam »humanizam« (lat. *humanus* = *čovječan*) ima više značenja. Za kulturnohistorijsku epohu (14.-16. st.) koja dijelom prethodi renesansi a dijelom s njom koincidira karakteristično je buđenje živog interesa za klasičnu grčko-rimsku starinu, slijevanje antičkih filozofskih, pravnih i etičkih shvaćanja s kršćanskima, borba za slobodu mišljenja nasuprot autoritetu crkvene dogme, težnja za svestranim razvijanjem ljudskog elementa na svim kulturnim područjima i drugo. U tom kontekstu javljaju se počeci humanizma koji započinju u Italiji s Danteom i Petrarcom, a uskoro se i šire na ostatak Europe. Za naše područje karakteristični su predstavnici Nikola Modruški, Ivan Česmički, Marko Marulić, Fran Trankvil Andreis, Juraj Dragišić, Faust i Antun Vrančić i drugi.⁵

³ Luka Matić i Valentina Perišić, »Uz temu: Kritičko mišljenje«, u: Matić (ur.), *Kritičko mišljenje: 1. regionalni studentski simpozij Studentskog zbora Filozofskog fakulteta u Splitu, Filozofskog fakulteta u Splitu i Hrvatskog filozofskog društva*, str. 7-9

⁴ Antonio Kovačević, »1. Regionalni studentski simpozij: "Kritičko mišljenje"«, u: Antonio Kovačević (ur.), *Humanist: časopis studenata Filozofskog fakulteta Split 2* (2015), str. 3.

⁵ Vladimir Filipović (red.), *Filozofijski rječnik*, 3. Dopunjeno izdanje, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1989., str. 152.

Humanizam je ujedno i etički stav prema kojemu svi društveni odnosi moraju počivati na uvažavanju ljudske prirode kao specifične vrijednosti u svakom pojedincu, a polazi od Protagorine izreke »čovjek je mjera svih stvari«. ⁶ Osim toga, pojam humanizma se javlja i u egzistencijalizmu gdje ga Jean-Paul Sartre (1905-1980) definira kao egzistencijalistički humanizam jer »podsjećamo čovjeka da ne postoji drugi zakonodavac osim njega sama«. ⁷

Kod Immanuela Kanta (1724-1804) humanizam se javlja u autonomnoj etici i u kopernikanskom obratu gdje vraća čovjeka u središte svijeta. Humanizam je svjesno razrađeni antropocentrizam koji polazeći od poznavanja čovjeka ide za njegovom vrijednosnom afirmacijom pri čemu isključuje ono što čovjek sebi otuđuje. ⁸

U kontekstu problema otuđenja, pojam humanizma pronalazimo i u marksizmu koji postavlja zahtjev za revolucionarnim mijenjanjem svijeta i stvaranjem novog. Za Gaju Petrovića (1927-1993), zagrebačkog filozofa prakse, pojam humanizma bio je usko vezan uz teoriju razotuđenja prema kojoj bi ljudi mijenjajući društvene odnose mijenjali svoju vlastitu prirodu i pri tome stvarali humanizirano društvo. Humanizam u tom kontekstu označava društvo u kojemu je čovjek stvarno čovjek koji ispunjava sve svoje mogućnosti i stvara nove i više. ⁹

Neoliberalni kapitalizam u kontekstu humanizma te humanističkih i društvenih znanosti stvara određene probleme. Da bismo o tim problemima mogli raspravljati potrebno je najprije definirati što neoliberalni kapitalizam uopće jest.

Kapitalizam možemo definirati kao određenu društveno-ekonomsku formaciju za koju je karakterističan odnos slobodnog radnika i vlasnika kapitalista. Taj radnik je slobodan utoliko što nije ničije vlasništvo, no on je ujedno i egzistencijalno prisiljen prodavati svoju radnu snagu na tržištu. Vlasnik proizvodnih sredstava – kapitalist – kupuje radnu snagu za određeno radno vrijeme. S obzirom na to da radnik radi više nego što je plaćena njegova radna snaga, on stvara višak vrijednosti čime omogućuje akumulaciju kapitala i proširenu reprodukciju. ¹⁰

⁶ Ibid.

⁷ Jean-Paul Sartre, *Egzistencijalizam je humanizam*, str. 43.

⁸ Vladimir Filipović (red.), *Filozofijski rječnik*, 3. Dopunjeno izdanje, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1989., str. 152.

⁹ Gajo Petrović, *Čemu praxis*, Praxis, Zagreb 1972., str. 171. - 177.

¹⁰ Vladimir Filipović (red.), *Filozofijski rječnik*, 3. Dopunjeno izdanje, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1989., str. 164.

Liberalni kapitalizam označen je konkurencijom kapitala. Takva konkurencija za posljedicu ima to da veliki kapitalisti uništavaju male. Osim toga, liberalnom kapitalizmu veći problem zadaje hiperprodukcija robe koja posljedično dovodi do periodičkih ekonomskih kriza a potom i ratova.¹¹ Neoliberalni kapitalizam je s druge strane uvelike označen *laissez-faire* politikom koja označava slobodu tržišta od državnog upravljanja. Odnosno, minimalni državni nadzor nad novcem, kapitalom, robom i uslugama, cijenama, nadnicama i drugim. Jedna od stvari koje se neoliberalnom kapitalizmu zamjeraju odnose se na prava radnika budući da u *laissez-faire* politici radnici nemaju državnih jamstava socijalne sigurnosti. Sloboda tržišta koja dolazi s neoliberalnim kapitalizmom omogućava privatizaciju javnih dobara. Zagovornici neoliberalnog kapitalizma tvrde da tržišno natjecanje vodi napretku, slobodi, demokraciji i miru. Neoliberalni kapitalizam, dakle, utječe na sve sfere društva i kao takav može se i treba razmatrati u kontekstu društvenih i humanističkih znanosti.

S obzirom na složenost i višeznačnost pojmova »humanizma« i »neoliberalnog kapitalizma« tema ovogodišnjeg simpozija omogućava široki spektar podtema za istraživanje. Uz to, interdisciplinarni i napose međunarodni karakter pružaju plodno tlo za mlade stručnjakinje i stručnjake društvenih i humanističkih znanosti da pokažu svoja razmišljanja prema temi iz različitih perspektiva.

Marina Meić i Valentina Perišić

¹¹ Ibid.

**HUMANIZAM U DOBA
NEOLIBERALNOG KAPITALIZMA**

2. regionalni studentski simpozij

**Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i
Hrvatskog filozofskog društva**

Program simpozija

HUMANIZAM U DOBA NEOLIBERALNOG KAPITALIZMA

2. regionalni studentski simpozij

Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i
Hrvatskog filozofskog društva

P R O G R A M

SRIJEDA, 7. listopada 2015.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Poljana kraljice Jelene 1/III, Split

14.00–14.15 **Pozdravne riječi i otvaranje predavanja**

- **Ivana Ivić**, ELSA Split
- **Marina Meić**, predsjednica Organizacijskog odbora

Predavanja

14.00–14.30 **Pavo Barišić** (FFST): Uvod u javnu raspravu

14.30–15.00 *Rasprava*

15.00–15.15 *Pauza*

15.15–15.45 **Gabriela Bašić** (FFST): U čemu se sastoji konvencionalnost argumentacijskih pravila?

15.45–16.00 **Valentina Perišić** (FFST): Model kritičke rasprave u pragmatičkoj alektici

16.00–16.15 *Rasprava*

16.15–16.30 *Pauza*

16.30–17.00 **Gabrijela Kišiček** (FFZG): Važnost govorničke edukacije

17.00–17.15 *Rasprava*

17.15–17.30 *Pauza*

17.30–17.45 **Azra Budalica** (PFST): Praktična primjena komunikacijskih vještina

17.45–18.00 **Ivona Dujmović** (PFST): Važnost komunikacije u današnjem društvu

18.00–18.30 *Završna rasprava i zatvaranje predavanja*

PETAK, 9. listopada 2015.

9.00–9.30 **Pozdravne riječi i otvaranje simpozija**

- **prof. dr. sc. Šimun Anđelinović**, rektor Sveučilišta u Splitu
- **Marina Meić**, predsjednica Organizacijskog odbora simpozija
- **Valentina Perišić**, predsjednica Programskog odbora simpozija
- **Anđelko Mihanović**, predsjednik Studentskog zbora Filozofskog fakulteta u Splitu
- **prof. dr. sc. Aleksandar Jakir**, dekan Filozofskog fakulteta u Splitu

Pozvana predavanja

9.45–10.15 **Mislav Kukoč** (Split): Humanizam u doba globalizacije

10.15–10.45 **Petar Filipić** (Split): O neoliberalnoj paradigmi i hrvatskom visokom školstvu

10.45–11.15 *Rasprava*

11.15–11.30 *Pauza*

11.30–11.45 **Jovana Đurišić** (Nikšić): Humanizam i vrijednosti u neoliberalnom društvu

11.45–12.00 **Jelena Stanković** (Novi Sad): Znanje kao intelektualni kapital u neoliberalizmu

12.00–12.15 **Nikša Babić** (Split): Značenje decentriranja strukture u humanističkim znanostima za filozofiju

12.15–12.30 *Rasprava*

12.30–12.45 *Pauza*

Pozvano predavanje

12.45–13.15 **Hrvoje Jurić** (Zagreb): Neoliberalizam i humanizam

13.15–13.30 *Rasprava*

13.30–15.30 *Pauza*

15.30–15.45 **Valentina Perišić** (Split): Obrazovanje za svjetsku građanskost prema Marthi Nussbaum

15.45–16.00 **Ida Kovač** (Zagreb): Povezanost osjećaja sreće i (neoliberalnog) obrazovanja

16.00–16.15 **Milan Popadić** (Nikšić): Dehumanizacija i kriza identiteta u društvu neoliberalnog kapitalizma

16.15–16.30 *Rasprava*

16.30–16.45 *Pauza*

16.45–17.00 **Delfa Djedović** (Zagreb): Formiranje identiteta u adolescenciji i promjene u radnom identitetu

17.00–17.15 **Karla Perkov** (Zagreb): Potraga za izgubljenim identitetom u romanu *Ministarstvo boli* Dubravke Ugrešić

17.15–17.30 *Rasprava*

17.30 *Završetak prvog dana simpozija*

SUBOTA, 10. listopada 2015.

10.00–10.15 **Josipa Burazer** (Split): Kratki povijesni pregled kršćanske slike žene s posebnim osvrtom na učenje Ivana Pavla II.

10.15–10.30 **Romana Prce** (Split): Rodna politika i diskriminacija

10.30–10.45 **Ivan Peović** (Split): Politika Bliskog istoga: Američki imperijalizam i islamistički ekstremizam

10.45–11.00 *Rasprava*

- 11.00–11.15 *Pauza*
- 11.15–11.30 **Mihael Sučić** (Zagreb): Valpovština – kulturna baština i turizam
- 11.30–11.45 **Mislav Čaljkusić** (Zagreb): »Stvaranje« baštine i oblikovanje identiteta: Baština kao kulturno dobro raspoloživo u komercijalne svrhe
- 11.45–12.00 **Gabriijela Martić** (Zagreb): Plodovi tranzicije: dodatak učenju/ problematiziranju povijesti kroz status quo
- 12.00–12.15 *Rasprava*
- 12.15–12.30 *Pauza*
- Pozvano predavanje**
- 12.30–13.00 **Marita Brčić Kuljiš** (Split): Pokoravanje i humanizam. Filozofska analiza djela M. Houellebecqa
- 13.00–13.15 *Rasprava*
- 13.15–15.30 *Pauza*
- 15.30–15.45 **Dino Dabro** (Split): Egzistencijalizam je sekularni humanizam
- 15.45–16.00 **Josip Guć** (Split): Što svijet očekuje od kršćana?
- 16.00–16.15 **Ivana Zajc** (Ljubljana): The dramatic text and the mechanisms of society: The case of stage directions
- 16.15–16.30 *Rasprava*
- 16.30–16.45 *Pauza*
- 16.45–17.00 **Ana Vlah** (Zagreb): Poučavanje govorništva
- 17.00–17.15 **Tin Puljić** (Zagreb): Ostvarenje prava na kvalitetno obrazovanje u Republici Hrvatskoj – ususret kurikularnoj reformi: primjer debate kao edukacijske metode
- 17.15–17.45 *Završna rasprava i zatvaranje simpozija*

**HUMANIZAM U DOBA
NEOLIBERALNOG KAPITALIZMA**

2. regionalni studentski simpozij

**Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i
Hrvatskog filozofskog društva**

»Uvod u javnu raspravu«

O projektu: Uvod u javnu raspravu

Projekt drugog regionalnog studentskog simpozija društvenih i humanističkih znanosti: »Humanizam u doba neoliberalnog kapitalizma«, organiziran je kao četverodnevna manifestacija s ciljem poticanja interdisciplinarnosti, međusveučilišne i međufakultetske suradnje, studentskog aktivizma u regiji te popularizacije argumentiranog javnog diskursa.

Uz dvodnevno održavanje regionalnog studentskog simpozija, program projekta proširen je ostvarivanjem suradnje sa Studentskim zborovima Filozofskog, Pravnog i Katoličko-bogoslovnog fakulteta u Splitu te Europskom udrugom studenata prava ELSA Split, održavanjem jednodnevnog predavanja/radionice pod nazivom »Uvod u javnu raspravu« gdje će studenti Pravnog i Filozofskog fakulteta u Splitu zajedno sa svojim profesorima ukazati na temelje, pravila i primjenu argumentiranog diskursa u praksi.

U demokratskim društvima javna rasprava smatra se mehanizmom putem kojeg parlamentarna povjerenstva dolaze do informacija, stručnih mišljenja i alternativnih stavova u vezi s predloženim zakonom. Cilj javne rasprave je potaknuti angažiranje javnosti u procese odlučivanja te osiguravanje transparentnosti procesa donošenja zakona i odgovornosti prema građanima.

Uz teorijsku podlogu interdisciplinarne integracije centralnih lingvističkih i hermeneutičkih uvida s ključnim idejama socijalnih i političkih znanosti, izlagači će ukazati na praktičnu dimenziju razvoja i oblikovanja dijaloga javne rasprave, od njezinih početaka u antičkoj Grčkoj do participativne uloge i važnosti razvijanja argumentiranog dijaloga među pripadnicima suvremenih društava.

Renata Busatto

**HUMANIZAM U DOBA
NEOLIBERALNOG KAPITALIZMA**

2. regionalni studentski simpozij

**Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i
Hrvatskog filozofskog društva**

»Uvod u javnu raspravu«

Sažeci izlaganja

Uvod u javnu raspravu

Predavanje će tematizirati značenje javne rasprave za pluriperspektivnu narav istine, ulogu i mjesto rasprave i istine pri ćudorednom zasnivanju ljudske zajednice. Potom će ocrtati model sudske rasprave i deliberacije kao jedan od načina dolaženja do istine.

Težište izlaganja bit će na političkom putu do istine kroz raspravu i deliberaciju. U tom sklopu predavanje će ukazati na razvoj rasprava o deliberativnoj demokraciji u posljednjih nekoliko desetljeća. Radi se o osobitom pristupu vladavini puka koji naglašava vijećanje, razmatranje, raspravu, diskurs, debatu i preispitivanje u procesu donošenja važnih zajedničkih odluka, to jest odluka koje se tiču političke zajednice. Odluke se donose nakon javne razmjene stajališta i argumenata. Najbliži, premda ne posve istoznačan naziv te orijentacije predstavlja izraz *diskurzivna ili konzultativna vladavina puka*.

Oživljavanje *deliberativne demokracije* ponovno je snažno osvjetlilo izvore pučke vladavine u antičkoj Grčkoj, a osobito je dovelo u žarište Aristotelov pristup politici. Kada npr. Jürgen Habermas raspravlja o modelu deliberativne pučke vladavine u usporedbi s liberalnim i republikanskim modelom demokracije, poziva se izričito na teoretičara mnoštva Aristotela. On hvali Aristotelov politički diskurs zbog njegove praktičnosti jer su njegova teoretska razmišljanja obilno potkrijepljena političkim iskustvima i konkretnim zapažanjima: „U Aristotelovoj *Politici* normativna razmatranja idu ruku pod ruku s empirijskima.“ Taj pluralistički pristup usmjeren na ćudoredno iskustvo može se promatrati kao korektiv suvremenih teorija koje su proizišle iz tradicije umnoga prava te se orijentiraju prema *apstraktnom imperativu* u oštroj suprotnosti s političkom zbiljom i političkim iskustvom. Uzimajući u obzir suvremene rasprave, u predavanju će biti riječi o temeljnim elementima Aristotelova shvaćanja deliberativne politike. Poblize će se rasvijetliti njegove aporije, parabole i obrazloženja u prilog javnoj raspravi i zajedničkom odlučivanju, te argumenti kojima potkrepljuje tvrdnju o nužnosti da građani javno raspravljaju i međusobno obrazlažu svoja stajališta. Aristotelovo razumijevanje zajedničkoga deliberiranja i njegova *teorija zbroja* razmotrit će se u povijesnom kontekstu. Zaključno će se u svjetlu suvremenih rasprava razmotriti argumenti u prilog zajedničkom razboru i kreposti.

U čemu se sastoji konvencionalnost argumentacijskih pravila?

Pragmadijalektički model kritičke diskusije izložen kao sustav pravila nastaje generalizacijom kriterija idealne znanstvene rasprave na tragu ideja C. S. Peircea, K. R. Poppera i J. Habermasa. Pravila reguliraju poteze sudionika tijekom svih faza rasprave izjednačujući dopuštene poteze s racionalnima, a nedopuštene s iracionalnima. Racionalnost se pravila sastoji u ispunjavaju dvaju kriterija: doprinos razrješenju razlike u mišljenju koja je povod raspravi (1) i/li međusobna prihvatljivost pravila sudionicima rasprave (2). Drugi, intersubjektivni kriterij racionalnosti u idealnoj situaciji rezultat je izričitoga dogovora sudionika u fazi otvaranja rasprave. Opći model dopunjava se dodatnim pravilima karakterističnim za pojedini tip argumentacijske aktivnosti (Van Eemeren i Hautlosser 2005). Slično pragmadijalektičkome modelu, i druge teorije nude sustave pravila za pojedine vrste dijaloga (Walton i Krabbe 1995).

U ovom izlaganju tematizirat ću konvencionalnu narav intersubjektivnoga kriterija racionalnosti argumentacijskih pravila, pri čemu ću pokušati odrediti definiciju konvencije koja najbolje odgovara pragmadijalektičkome modelu. Posebno ću razmotriti fenomen zajedničkoga znanja (*common knowledge*) kao sastavnice glavnih definicija konvencije (D. Lewis, M. Gilbert), a ujedno i pretpostavke kritičke diskusije.

AZRA BUDALICA

Studentica 3. godine integrativnog studija prava
Pravni fakultet, Sveučilište u Splitu

Praktična primjena komunikacijskih vještina

Komunikacijske i prezentacijske vještine su izuzetno bitne za sve, ma čime se bavili i što god radili. Od svakodnevnog razgovora, preko izlaganja svog rada na fakultetu do razgovora za posao. Mnogi pojedinci i dalje nemaju razvijene adekvatne komunikacijske vještine te stoga nisu u mogućnosti svoje ideje i razmišljanja prenijeti efektivno.

U svom izlaganju ću izložiti najčešće greške kod kojih se svi susrećemo prilikom izlaganja i razgovora, sve u svrhu da se pojedini od vas pronađu u tome i prilikom sljedećeg javnog nastupa pokušaju to popraviti.

1. Nejasan govor
2. Ne razumljiv i dosadan govor
3. Čitanje s papira
4. Ne znate temu o kojoj pričate, niste se dovoljno dobro pripremili
5. Loš govor tijela
6. Preduga prezentacija, previse teksta i bez „mamca“
7. Slušanje

Za poboljšanje svih navedenih problema potrebno je puno vježbati i ulagati u sebe. Prebroditi strah, koji možda neki imaju, od javnog nastupa i stati pred ljude te što bolje prenijeti poruku tako da ona zaživi u njihovim mislima.

IVONA DUJMOVIĆ

Studentica 3. godine integriranog studija prava

Pravni fakultet, Sveučilište u Splitu

Važnost komunikacije u današnjem društvu

U ovom izlaganju osvrnut ću se na važnost komunikacije, što komunikacija u biti jest, a što nije te što čini jasnu komunikaciju.

Komunikacija je proces razmjene informacija preko dogovorenog sistema znakova. Proces slanja informacija sebi ili bilo kojem drugom entitetu, najčešće putem jezika. Riječ komunikacija doslovno znači učiniti nešto općim ili zajedničkim. U prošlim vremenima pa i danas jako je važno znati komunicirati jer komunikacija je temelj svega. Komunikacija je u biti sporazumijevanje, prenošenje i razumijevanje značenja poruka. Da bi uspostavilo dobru komunikaciju najprije moramo znati slušati. Bez slušanja osobe koja stoji nasuprot nas ni ne možemo uspostaviti kontakt, nadalje moramo postavljati pitanja, pristigle informacije analizirati. Postoji više vrsta komunikacije verbalna, neverbalna, govorna, pisana, namjerna, nenamjerna. Njome možemo sebe otkriti, upoznati druge, uspostaviti odnos s drugim osobama, poučavati druge, pomoći u rješavanju problema, utjecati na ponašanje drugoga te na promjenu stavova, argumentirati itd.

Svojim izlaganjem ću pokušati detaljnije objasniti kako uspostaviti dobru komunikaciju među ljudima te ukazati na svrhu i važnost dobre komunikacije jer ako ne znamo jasno i precizno komunicirati nećemo nikad moći dobro upoznati sami sebe a ni druge.

GABRIJELA KIŠIČEK

Odsjek za fonetiku

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Važnost govorničke edukacije

Danas gotovo da ne postoji zanimanje koje ne uključuje neki oblik javne komunikacije. Javni govor ne podrazumijeva isključivo obraćanje širokom auditoriju za govornicom već i komunikaciju na radnome mjestu, sudjelovanje na sastancima, pregovorima, održavanje prezentacija, ali i govore u svečanim prigodama poput otvaranja konferencija, poslovnih objeda, govora zahvala na nagradama i priznanjima. Ipak, iako često javno govorimo, a još češće slušamo i procjenjujemo govore drugih, govorničkoj se edukaciji ne posvećuje dovoljno pozornosti. Dapače, nerijetko se, a pogrešno smatra da je umijeće javnoga govora rezultat prirodnoga dara. Govorništvo se, baš kao i svaka druga vještina, uči, usvaja, uvježbava i usavršava. Umijeće uvjeravanja (što retorika u užem smislu i podrazumijeva) odvija se putem sadržaja govora (*logosa*), djelovanjem na publiku i njihove emocije (*patos*) i samim karakterom govornika (*etos*). Govorničkom edukacijom razvija se vještina argumentiranja, razlikovanja jakih od slabih argumenata te prije svega poznavanje i prepoznavanje argumentacijskih pogrešaka te drugih retoričkih sredstava manipulacije. Također, usvaja se i razvija figurativnost govora, govorenje višim stilom, jezično i govorno ispravnijim, primjerenijim i elegantnijim (u odnosu na primjerice, privatni govor). Sve to pridonosi i izgradnji govornikova etosa. Dobar sadržaj, ali i uvjerljiva govorna izvedba uvelike utječu na persuzivnu snagu javnoga govora. Upravo se zbog toga govorničkom edukacijom uvježbava glas i izgovor govornika, primjereno korištenje neverbalnih znakova (kinezika, mimika, gesta, proksemija), a poseban se naglasak stavlja i na poštivanje pravila govornoga bontona.

Govornička edukacija nedvojbeno pridonosi učinkovitosti i uvjerljivosti govornika, međutim, iznimno je važan njezin utjecaj i na slušače. Govornički obrazovani slušači moći će razlikovati manipulaciju od uvjeravanja, demagogiju od argumentacije te postati kritični slušači i postavljati više i zahtjevnije kriterije prema javnim govornicima (osobito političarima). Govornička edukacija trebala bi postati sastavnim dijelom obrazovanja gotovo svih profesija te važan dio cjeloživotnoga učenja jer kao što je često isticao Ciceron: *Znanje bez elokvencije je beskorisno, a elokvencija bez znanja je opasna.*

VALENTINA PERIŠIĆ

studentica 2. godine diplomskog studija filozofije i povijesti umjetnosti
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu

Model kritičke rasprave u pragmatidijalektici

U svojem izlaganju bavit ću se modelom kritičke rasprave u teoriji argumentacije koju iznose Frans Hendrik Van Eemeren (rođen 1946) i Rob Grootendorst (1944–2000). U *A systematic theory of argumentation* navedeni autori iznose tezu o argumentaciji kao načinu rješavanja razlika u mišljenju, pri čemu uvode model *kritičke rasprave* kao teorijski alat za analiziranje, evaluaciju i proizvodnju argumentativne rasprave.

U takvom pristupu pragmatički i dijalektički uvidi kombinirani su u zasnivanju kritičke rasprave kao metodološke razmjene govornih činova između dviju strana, pri čemu upravo kritička rasprava igra temeljnu ulogu.

Za aktualizaciju argumentativne rasprave, a i kritičkog mišljenja koje je njezin osnovni dio, potrebno je znati što je ono kroz povijest predstavljalo da bismo mogli utemeljeno zaključivati o tome koji su njegovi suvremeni potencijali. Iz toga razloga u svojem izlaganju bavit ću se povijesnim temeljem argumentativne rasprave koji se od antičke Grčke neprestano razvija sve do 21. stoljeća. Uz to, namjera mi je ukazati na metodu kritičke rasprave te osnovne postavke pragma-dijalektičkog pristupa argumentaciji zbog relevantnosti njezina istraživanja i napose pragmatičke upotrebe.

**HUMANIZAM U DOBA
NEOLIBERALNOG KAPITALIZMA**

2. regionalni studentski simpozij

**Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i
Hrvatskog filozofskog društva**

Sažeci izlaganja

NIKŠA BABIĆ

mag. educ. phil. i mag. educ. philol. croat.

Split

Značenje decentriranja strukture u humanističkim znanostima za filozofiju

Filozofija se upire u zadaće za koje veći dijelovi zapadnih društava nisu više senzibilni, a to je (konačna) spoznaja istine. U filozofiju su upisane i retorike koje su na ovaj odnos želje i društvene činjenice reagirale pa su se javile priče o njezinoj smrti i tome slično. To su bile manje proizvoljne reakcije na odraze sedimenata koji su postupno uvodili principe znanstvenosti u primordijalnu sferu društvenog života. Oduševljavalo se razvojem strukturalne lingvistike »po uzoru na prirodnu znanost« u sklopu čijeg je apliciranja u humanističkim i društvenim znanostima napokon i u filozofiji decentriran novovjekovni filozofski subjekt. Što napose to »decentriran« u skladu s našim primjerom o retorici znači za filozofiju?

Bilo je i pitanja koja se odnose na to je li ta metodologija kakvu je uvodio strukturalizam uopće više humanistička. U kontekstu neoliberalnog kapitalizma očekuje se integracija neke društvene kulture, inače je on jako temperamentan, a to je zato jer je logičan. Djelatnost između tog logičkog težišta i njemu periferne retorike omogućuje nam ulazak u filozofski tekst. U tim se uvjetima može biti posve oprezan i na dva načina gledati strukturu: dijametralnim predočavanjem i koncentričnim. Dijametralno je hegemonijsko, a u filozofiji autor postaje hegemon i zauzima mjesto središta strukture; dok se koncentrično odupire hegemoniji, a središte, kao ni čitatelj, nije ni autor. Ostale ću konotacije demonstrirati u predavanju.

Radi se o tome da se u određenju unutar stabilne strukture promišljanja kakav je filozofski tekst često više ne može ostaviti značajniji trag. Sve se već čini ispisanim. »Odapeti metafore protiv metafora« znači ne evocirati strukturu teksta dijametralno, uvijek u istom smislu kojeg mu je zadao autor, koliko god se ona pritom činila zadanom. Napori se ulažu u smjeru da se ona drugačije obilježi. Bitne su kombinacije, a ne elementi. Nedostaje formi, a ne sadržaja.

JOSIPA BURAZER

studentica 1. godine diplomskog teološko – katehetskog studija
Katolički Bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu

Kratki povijesni pregled kršćanske slike žene s posebnim osvrtom na učenje Ivana Pavla II.

Tijekom povijesti, a posebice posljednjih desetljeća, tema vrednovanja žene bila je predmetom raznih studija koji su polazili s različitih polazišta. A jedno od viđenja žene koje je promijenilo svoj stav je i kršćansko viđenje. Možemo slobodno kazati kako Crkva i nije u svakoj prilici cijenila žene i ogroman potencijal koje one u sebi skrivaju. Štoviše često su bile na samim marginama Crkve.

U prvim stoljećima mlada kršćanska zajednica izuzetno je cijenila žene, do te mjere da im je povjerila službu đakonisa, žena koje bile posvećene dobrotvornom radu te koje su pripremale žene za krštenje u vrijeme katekumenata. Srednji vijek donio je promjene jer su žene shvaćane prema Aristotelovoj tvrdnji da je žena samo nepotpun muškarac što je prihvatio i sv. Toma. On je također prihvatio i tvrdnju sv. Augustina kako žena ima pasivnu ulogu u generativnom procesu, dakle ona samo priprema krv za razvoj ljudskog embrija. Povoljnu sliku o ženi nije stvorila ni stoljetna »krivnja žena« za iskonski grijeha prema kojoj su one nagovorile muškarca na grijeh, a ni židovsko shvaćanje obredne nečistoće. Tu sliku koja je trajala sve do modernih vremena nije uspjela ublažiti ni uloga djevice Marije u povijesti spasenja.

U novije vrijeme, dakle u 20. st. došlo je do »kopernikanskog zaokreta« u kršćanskom shvaćanju žena kojemu su doprinijeli teolozi poput Karla Lehmana, Waltera Kaspera te Ivana Pavla II. koji na poseban način o ovom pitanju progovorio u apostolskom pismu *Mulieres dignitatem* (1988.) i u svom *Pismu ženama* (1995.) u kojem je između ostalog kazao »Hvala ti, ženo, na samom tome što si žena! S opažanjem svojstvenim tvojoj ženstvenosti obogaćuješ poimanje svijeta i pridonosiš punini istine o međuljudskim odnosima.«

MISLAV ČALJKUŠIĆ

student 2. godine diplomskog studija etnologije i kulturne antropologije
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

»Stvaranje« baštine i oblikovanje identiteta: baština kao kulturno dobro raspoloživo u komercijalne svrhe

Pojmovi tradicija i baština su u svakodnevnoj upotrebi u suvremenim društvima. Koriste se u određenim lokalnim zajednicama kroz koje zajednica gradi vlastiti identitet. Postavlja se pitanje o kojoj je tradiciji i baštini riječ. Često se tim pojmovima (i njihovim materijalnim manifestacijama) ljudi služe da bi istaknuli svoj davno utemeljeni identitet kojega su i sami baštinici. To je očito potreba ljudi da sebe odrede i definiraju u odnosu na druge ljude. No, vidljivo je da pripadnici određene zajednice sami »stvaraju« tradiciju i baštinu i to, uglavnom, na taj način što iz povijesti svoje zajednice i povijesti svog rodnog mjesta probiru te izabiru ono što im se čini najboljim. Što je također ovisno o društveno-političkom kontekstu. »Stvaranjem« baštine očituje se, s jedne strane, spomenuta potreba za samoodređenjem i samopoštovanjem. Te s druge strane, potreba za »uklapanje« u društveno-politički kontekst (društvo prava) u kojemu će se teže (ali je možda i potreba) stvari i običaji pravno zaštititi kao vlastito dobro kojim raspoložuju samo legitimni članovi zajednice. Time baština postaje kulturnim dobrom koje se materijalizira, komercijalizira te tretira kao kapital. Tako se stvara vlasništvo nad kulturnim dobrom kojim se manipulira i koje se koristi u prodajne i turističke svrhe. Tko želi prodavati ili javno koristiti simbole, znakove ili ime samog kulturnog dobra, taj mora »kupiti« prava ili dobiti od vlasnika dozvolu za korištenje toga dobra u konkretne svrhe.

DINO DABRO

Student 2. godine diplomskog studija filozofije i povijesti
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu

Egzistencijalizam kao sekularni humanizam

Naslov *Egzistencijalizam je humanizam, i to sekularni humanizam* zvuči kao uvodna rečenica zajedničkog predavanja Jean-Paula Sartrea i Christophe-ra Hitchensa, ali nije. Ova je rečenica sinteza poznatog Sartreovog filozofskog eseja »Egzistencijalizam je humanizam« i uobičajene današnje poveznice, a katkad i identifikacije pojmova »humanizam« i »sekularizam«.

Egzistencijalizam se najčešće definira kao pokret, odnosno smjer u filozofiji koji se razvio u kasnom 19. i 20. stoljeću a koji sve filozofske probleme i pitanja tematizira iz perspektive ljudske egzistencije pojedinca. Utemeljiteljem egzistencijalizma se naziva danskog filozofa i teologa Sørensa Kierkegaarda. Uz njega bi valjalo spomenuti i filozofe poput Alberta Camusa, Jean-Paula Sartrea, Friedricha Nietzschea, Martina Heideggera, Karla Jaspersa i dr.

Humanizam je, prema *Filozofskom leksikonu* Leksikografskog zavoda Miroslava Krleže (2012.) razdoblje kulturnopovijesnog pokreta od 14. do 16. stoljeća koji se iz Italije proširio u druge europske zemlje. Njegove glavne determinante su želja za uspostavom društvenog poretka dostojnog čovjeku, oživljavanje zanimanja za antičku kulturu i naobrazbu, optimističan stav prema životu i prirodi, isticanje individualnosti, slobode mišljenja i drugo. Sekularizam je načelo separacije državnih institucija i pojedinaca od autoriteta i/ ili utjecaja religijskih institucija i ideja. Svoje korijene vuče još od Epikura, Marka Aurelija, preko prosvjetitelja (Diderot, Voltaire, Spinoza..) pa sve do Bertranda Russella.

U ovom ću izlaganju pokušati iznijeti i opravdati dvije teze:

- a) (Sekularni) humanizam nije implikacija egzistencijalizma.
- b) Egzistencijalizam je sebstvo.

U tom ću se pokušaju referirati na spomenuti Sartreov esej, njegovu kritiku, Kierkegaardov uvid o čovjeku kao duhu i sebstvu te njegovu interpretaciju.

DELFA DJEDOVIĆ

studentica 1. godine diplomskog studija psihologije
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Formiranje identiteta u adolescenciji i promjene u radnom identitetu

Erik Erikson (1902–1994), poznati psihoanalitičar, u svojoj teoriji psihosocijalnog razvoja iznosi da se pojedinac razvija tijekom cijelog života, kroz osam stadija. Prema njegovoj teoriji, stadij formiranja identiteta nastupa u adolescenciji. Cilj adolescenta je izrastanje u produktivnu i sretnu odraslu osobu izgrađenog identiteta, što podrazumijeva djelovanje na temelju razuma, preuzimanje odgovornosti za vlastite postupke te brojna nova obvezivanja poput spolne orijentacije, zanimanja, interpersonalnih odnosa, uključenosti u zajednicu, odabira moralnih, političkih, kulturnih i drugih ideala.

Jedna od odrednica izgradnje identiteta jest formiranje radnog identiteta – pojedinac treba razviti i prihvatiti realističnu sliku o sebi u svijetu rada. Neoliberalizam je unio promjene u dotadašnju radnu politiku i formiranje radnog identiteta: kvalifikacija za samo jedan, »doživotni« posao više nije dostatna, dugotrajnije obrazovanje odgađa formiranje radnog identiteta, a pojedinci su izloženi širokom spektru radnih mogućnosti. Osim toga, neoliberalizam karakteriziraju fleksibilnost i prolaznost što otežava stvaranje koherentne slike o vlastitoj radnoj ulozi.

U ovom izlaganju ukratko ću izložiti rezultate istraživanja koja su se bavila formiranjem identiteta u adolescenciji odnosno prikazati putem kojih procesa adolescenti grade identitet. S obzirom na to da je razvoj identiteta pojedinca povezan s razvojem radnog identiteta, upozorit ću na promjene koje je neoliberalni kapitalizam uveo u svijet rada i kako one utječu na formiranje radnog, ali i identiteta općenito.

JOVANA ĐURIŠIĆ

studentica 3. godine preddiplomskog studija sociologije
Filozofski fakultet – Nikšić, Univerzitet Crne Gore

Humanizam i vrijednosti u neoliberalnom društvu

Humanizam kao pokret koji je isticao ljudskost, koja je umrla sa anti-
kom, a vaskrsela sa renesansom.

Srednjovjekovni klerikalizam je ljudima pružio mnogo u metafizičkom
smislu, dok je u tehnološkom oduzeo previše. Paralelno sa renesansom nicala
je klica protestantizma, a sa protestantizmom – kapitalizam.

Protestantizam nije doživljavao materijalni uspjeh kao nešto loše, dok
katolicizam i pravoslavlje jesu i u ovome je ključni razlog materijalnog pros-
periteta protestantskih zemalja. Protestantizam je podsticao kapitalizam, a ka-
pitalizam - individualizam.

Globalna finansijska kriza koja se dešava u svijetu dovela je društvo do
ponovnog preispitivanja ekonomskog uređenja država. Pažnja je usmjerena
ka neoliberalnom kapitalizmu i megalomaniji pojedinaca koji glorifikuju novi
poredak i nove društvene vrijednosti. Činjenica je da kapitalizam danas vlada
u cijelom svijetu i da društvo zbog te »vladavine« trpi određene promjene.
Te promjene su ponekad dugotrajne, a ponekad kratkoročne, ali svakako sa
negativnim posledicama na društvo.

Kapitalizam kao ekonomski sistem nije moralistički, ali je nužan i iz tog
razloga treba mu »dodati« malo humanizma koji bi se prožimao kroz cjelo-
kupno društvo, osim ako ne želimo da kao Diogen iz Sinope tražimo čovjeka
usred bijela dana na ulicama Atine, fenjerom u ruci.

Modernom umreženom društvu je potrebna univerzalna ideja o pošto-
vanju drugih kultura. Te ideje treba da budu konvergentne, a ne divergentne,
a to bi se moglo učiniti samo tako ako se razvija svijest kroz bolje, humanije
društvo, a do tog stanja se ne može doći nasilnim putem, filipikama i drugim
sredstvima prinude ili obmane, već imperativno - humanim putem.

O neoliberalnoj paradigmi i hrvatskom visokom školstvu¹

Povijest nas uči, svaka vladajuća ekonomska teorija i po njoj izvedena ekonomska politika nastojala je reformirati obrazovanje i visoko školstvo prema svojim kanonima. Svakakvih je tu manje ili više neuspješnih pokušaja bilo, ali ono što se može smatrati konstantom su opetovana nastojanja prilagođavanja sustava obrazovanja aktualnim ekonomskim dogmama i prilikama.

Tako je bilo i u posljednjih dvadeset i pet godina kada je na scenu stupila neoliberalna paradigma koju, i zbog ratnih okolnosti, nismo ni primijetili. »Ušuljala« se na mala vrata generalno razarajući demokratsko tkivo i instalirajući, najprije ignorantski, a poslije i aktivno (zakonima, programima, financijama) odnos hrvatske politike prema znanosti i visokom obrazovanju u kojem je svaka ideja o akademiji slobodnoj od politike i ekonomije upitna. A proces pristupanja Europskoj uniji zatvorio je usta svima koji su na razne PISA-e i »europske prostore obrazovanja« imali eventualne primjedbe.

I dok su prethodne reforme nailazile na otpor, aktivni ili pasivni, reforma se obrazovanja, posebno visokog, u neoliberalnom vremenu uzela zdravo za gotovo. Osim pojedinaca i njihovih javnih istupa, ogroman dio akademske zajednice zdušno se prihvatio reformirati reformirano u prvi plan ističući »međunarodnu konkurentnost« i »europsku dimenziju u sustavu visokog školstva«, a sve u cilju »lakšeg zapošljavanja građana«. Povećati broj visoko obrazovanih kvantitativni je sukus aktualnog reformskog nastojanja. Ideja o visokom učilištu kao mjestu temeljnog i znanstvenog obrazovanja uzmiče pred trećim Humboldtovim zadatkom: obukom za pojedina zanimanja. Lakoću preuzimanja ovih reformskih postulata od strane akademske zajednice moguće je jedino usporediti s nekritičkom lakoćom prihvaćanja neoliberalizma kao najšireg koncepta života i rada od strane politike, neovisno da li se deklarira kao desna ili lijeva, konzervativna ili socijaldemokratska.

¹ Ovaj tekst je uvodna naznaka opsežnog istraživanja objavljenog u knjizi Filipić, P. (2014) »Anatomija destrukcije - Politička ekonomija hrvatskog visokog školstva«, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, str. 287.

U neoliberalnom vremenu (od prijelaza stoljeća do danas), na hrvatska je visoka učilišta na široka vrata ušla poduzetnička retorika. Govori se o »poduzetničkom sveučilištu«, »konkurentnosti«, »mobilnosti« i »zapošljivosti«, o »privatizaciji« i »komercijalizaciji«, o ulaganju u »ljudski kapital«. Dekani se percipiraju (mnogi i ponašaju) kao manageri. Sveučilišna autonomija gubi prefiks akademska, ekonomski sadržaj autonomije u prvom je planu. Zanimaruje se sadržaj kolegija kojeg treba savladati a propisuje količina rada potrebna za priznavanje jednog ECTS-a (što u suštini ECTS zaista pretvara u vrijednost ili novac koji treba platiti za jedinicu uporabne vrijednosti). Poduzetnički i marketinški mitovi supstituiraju ekonomsku i svaku drugu znanost. Popularna poduzetnička zabluda, da se odlaskom jednog radnika u mirovinu oslobađa radno mjesto za drugog, preselila se na sveučilište. Osnivanje privatnih visokih učilišta primarno je profitna aktivnost. Polako, ali sigurno, mito i korupcija se iz nekih drugih milieua sele u visoko obrazovanje. Međutim, gotovo pa paradoksalno, retorici usprkos, odvojenost sveučilišta i gospodarstva sve je veća.

Sve je to, poput naličja komercijalnom licu, vodilo prestrukturiranju nastavnih planova i programa. U mnogo čemu Bolonja je logično opredmećenje neoliberalnih ideja. Kolegiji u kojima se mogu naučiti razlike u interesima i preferencijama političkih, ekonomskih i idejnih vrijednosti izbacuju se iz nastavnih planova. Ni teme o moralnoj i društvenoj odgovornosti nisu u modi. Umjesto poticanja kritičkog mišljenja, usvajanje vještina i znanja potrebnih za konkurentno tržište postaje središnja misija visokog obrazovanja. Na sceni je pragmatska operacionalizacija visokog školstva. Studentski cilj nije naučiti sadržaj već položiti ispit.

Iza nas je poprilično vremena u kojem je lako pronaći brojne dokaze da je ono što vrijedi za visoko školstvo neoliberalne SAD zapravo naša stvarnost, jer »neoliberalizam vodi eroziji javnih servisa, supstituciji tržišnih za društvene vrijednosti, kultu privatizacije, i progresivnoj eliminaciji koncepta zajedničkog dobra«². To je vrijeme izostanka svakih pitanja, ne samo studentskih o svijetu u kojem žive, već i visoka učilišta sebe malo toga pitaju (jer uglavnom za to nemaju vremena), kao što ni nastavnici ništa ne pitaju o svom radnom

² McClennen, S.A. (2008-09) Neoliberalism and the Crisis of Intellectual Engagement, Works and Days, 51/52, 53/54, Vol& 27.

okruženju (jer to trebaju riješiti neki gore). Svako zajedništvo se dokida. Studenti sve manje komuniciraju s okolinom; ni s nastavnicima i suradnicima, niti međusobno. Profesori i suradnici ne organiziraju niti ne sudjeluju u javnim političkim, ekonomskim ili ideološkim raspravama, slabo sudjeluju čak i u znanstvenim seminarima zatvorenog tipa. Na sceni je kriza intelektualnog angažmana. Čini se, iako napisana prije petnaest godina, danas jednako kao i tada vrijedi definicija-dosjetka Pierrea Bourdieua prema kojoj je neoliberalizam »program za uništavanje svih kolektivnih struktura koje bi mogle zakočiti čistu tržišnu logiku«³. Dakle, program sistematskog uništavanja kolektiva.

Temeljna je hipoteza ovog predavanja: Paradigma liberalnog uništava milenijsku akademsku tradiciju temeljenu na neovisnosti znanosti i zajedničkom dobru, a oportunitizam upravljača (Ministarstva) i politički poslovni ciklusi (Vlade) veličinu i strukturu proračuna visokog školstva i znanosti čine (u najmanju ruku) diskutabilnom.

Postoje i pomoćne hipoteze. Evo jedne, važne: prodor neoliberalnog na hrvatska visoka učilišta podijelio je akademsku zajednicu na one (manjinu) koji su prostor institucionalno dozvoljenog (ponekad i nedozvoljenog) podესili svojim osobnim interesima podižući materijalno (profitno) na razinu primarnog cilja, i na one druge (većinu) kojima su znanstvena izvrsnost, moral i etika prije i iznad svega

Ipak, jedna je hipoteza prije svega, ona je i uzrok i posljedica. Ulaganje u hrvatsku znanost i visoko školstvo zaista je mizerno. Ili, kazano na drugi način, da je postotak BDP-a koji ide znanosti i visokom školstvu veći (na razni europskog prosjeka, na primjer) tada ovog predavanja vjerojatno i ne bi bilo.

Onaj tko hoće provjeriti da li se ove hipoteze potvrđuju, ili pak odbacuju, morat će poslušati argumente i aktivno sudjelovati na studentskom simpoziju.

³ Bourdieu, P. (1998) The essence of neoliberalism, *Le Monde diplomatic*, English Edition, December 8th

JOSIP GUĆ

student 2. godine diplomskog studija povijesti i filozofije
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu

Što svijet očekuje od kršćana?

Kršćanstvo je najraširenija svjetska religija. Samim time ona je relevantna i nekršćanima, naročito onima na Zapadu, gdje unatoč njenoj prevlasti postoji stalni zahtjev za sekularizacijom. Iako je taj zahtjev potpuno opravdan, čovjek koji nije kršćanin ne bi smio zanemariti potencijal koji kršćanstvo nosi u sebi u pogledu zajedničke borbe protiv negativnih posljedica neoliberalnog kapitalizma.

U tom smislu znakovito je jedno izlaganje kojeg je Albert Camus (1913-1960) održao u jednom dominikanskom samostanu 1948. U njemu naglašava potrebu aktivnog angažmana kršćana u svijetu izloženom nepravdi, pa iako je ta poruka upućena u kontekstu Drugog svjetskog rata, ona je i u današnjoj situaciji aktualna.

Potrebu aktivne borbe za prava siromašnih i obespravljenih ljudi ovog svijeta naročito naglašava teologija oslobođenja, čiji je začetnik Gustavo Gutiérrez (1928). Osim što je u okviru kršćanske religije čovjeku obećano spasenje, teologija oslobođenja inzistira i na oslobođenju onih kojima su nepravedno uskraćeni uvjeti za normalno funkcioniranje ovozemaljskog života.

U ovom izlaganju iznijet ću zahtjev za aktivno uključenje kršćana u probleme ovog svijeta, istodobno ne tražeći od njih da prestanu biti kršćani, već da unutar svoje religije nađu inspiraciju za borbu protiv nepravdi koje neoliberalni kapitalizam nije spriječio. Taj zahtjev svakako uključuje i dijalog među ljudima raznih filozofskih, religijskih i svjetonazorskih pozicija koji, usprkos međusobnim razilaženjima, dijele neke zajedničke vrijednosti.

HRVOJE JURIĆ

Odsjek za filozofiju

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Neoliberalizam i humanizam

Neoliberalizam je, kaže David Harvey, »teorija političko-ekonomskih praksi koja smatra da se ljudsko blagostanje najbolje unapređuje oslobađanjem individualnih poduzetničkih sloboda i vještina unutar institucionalnog okvira koji karakteriziraju snažna privatna vlasnička prava, slobodna tržišta i slobodna trgovina«. Također, reći će Harvey na drugom mjestu, neoliberalizam, »maskiran velikom količinom retorike o individualnoj slobodi, osobnoj odgovornosti i vrlinama privatizacije, slobodnog tržišta i slobodne trgovine, legitimira drakonske politike koje su stvorene da bi obnovile i konsolidirale kapitalističku klasnu moć«.

Premda su točne, Harveyjeve definicije treba dopuniti, jer treba naglasiti da neoliberalizam nije samo jedna teorija koja opravdava određeni tip ekonomsko-političkih praksi, nego je i svjetonazorska osnovica svemoćnog sistema čiji su motor kapitalistička ekonomija i pseudodemokratska politika, u savezništvu s redukcionističkom tehnoznanošću i manipulativnim mas-medijima. Taj sistem dubinski prodire u sve pore mišljenja, djelovanja i stvaranja, rizomatski kolonizira suvremeni životosvjetovni sklop te se agresivno usmjerava kako protiv čovjeka kao pojedinca tako i protiv ljudskih zajednica i društava. Destrukcija individua, zajednica i društava praćena je destruiranjem samih ideja individualnosti, zajedništva i društvenosti, tako da u total(itar)noj mašineriji neoliberalizma atomizirani pojedinci i rastočene zajednice i društva ostaju bez etičke, socijalne i političke zaštite, plaćajući cijenu opstanka i prosperiteta međusobnim uništavanjem. Sveapsorbirajuća ideologija neoliberalizma i svežderski neoliberalistički ekonomsko-politički sistem promovira ju, dakle, kanibalizam umjesto humanizma.

Da bi se analiziralo raščovječenje, nečovječnost i antihumanizam u doba neoliberalizma, te da bi se suprotstavilo njegovu konkvistadorskom pohodu, treba se vratiti ideji humanizma koja je kompleksna onoliko koliko je kompleksna filozofijska, kulturna i socijalno-politička povijest koju je humanizam

suoblikovao. Stoga ću u ovom predavanju nastojati rekonstruirati ideju humanizma, fokusirajući se na koncepte slobode, jednakosti, pravednosti, solidarnosti i demokracije. Pritom ću se osloniti na tri misliteljska para iz različitih epoha, koja reprezentiraju paradigmatičke točke i kontroverze humanizma: Lucije Anej Seneka i Isus Nazarećanin, Jean-Jacques Rousseau i D. A. F. de Sade, te Karl Marx i Walt Whitman.

Naposljetku ću razmatrati sudbinu humanizma u epohi neoliberalizma i pokušati odgovoriti na izlučeno pitanje: trebamo li danas adaptirati svoj teorijsko-praktički aparat neoliberalnom dobu i na njegove izazove odgovoriti razvijanjem posthumanističkih strategija, ili pak trebamo reartikulirati i rehabilitirati humanizam kao teorijsko-praktički temelj borbe protiv neoliberalizma kao vladajućeg ekonomsko-političkog sistema i svjetonazorsko-ideološke strukture?

IDA KOVAČ

Mag. paed.

Zagreb

Povezanost osjećaja sreće i (neoliberalnog) obrazovanja

O ljudskoj sreći, zadovoljstvu i blagostanju govori se otkako je čovjeka. To su teme o kojima su pisali još antički filozofi, a danas one svoje mjesto pronalaze u svim društvenim i humanističkim znanostima. U ovom radu govorit ću o osjećajima sreće i blagostanja te povezanosti tih osjećaja s različitim koncepcijama obrazovanja, a osobito obrazovanjem kakvim ga vide neoliberalne politike.

Obrazovanje je vrlo složen proces koji utječe na čovjeka na mnogo različitih načina. Ono je jedinstveno iskustvo koje čovjeku prenosi ne samo znanja i vještine, već oblikuje njegov karakter, prenosi mu stavove i sustave vrijednosti. Pretpostavka je da zbog toga može imati golemi utjecaj na život pojedinca - što će reći i na njegovu osobnu sreću. Koristeći različita istraživanja kojima se proučavala povezanost formalnog obrazovanja i sreće, pokazat ću da je riječ o vrlo složenom međuodnosu koji ostavlja puno prostora za daljnje istraživanje.

Neoliberalnoj politici stalo je do obrazovanja jer ga istovremeno smatra načinom za stvaranje kvalitetne radne snage i jednim velikim i još nedovoljno iskorištenim tržištem usluga. Da bi se sadašnji sustav obrazovanja prilagodio takvom viđenju, intenzivno se radi na njegovoj komercijalizaciji, privatizaciji i industrijalizaciji, što drastično mijenja iskustvo obrazovanja. Kad se govori o povezanosti osobne sreće i obrazovanja, osnovna ideja mogla bi se prikazati kao: »adekvatno« obrazovanje = veća zapošljivost = »bolji« posao = blagostanje i sreća. Također, na prenošenje potpune odgovornosti za (obrazovnu) sudbinu pojedinca na njega samog gleda se kao na emancipacijski faktor koji doprinosi osjećaju zadovoljstva i sreće. Zaključke o odnosu obrazovanja i sreće iz prije spomenutih istraživanja povezat ću s navedenim pretpostavkama obrazovanja u neoliberalnom društvu da bih propitala doprinosi li ono boljitku čovjeka na način na koji tvrdi.

Humanizam u doba globalizacije

Humanizam (lat. *humanus* = čovječan) je složen pojam s više značenja koja se u različitim povijesnim epohama i kulturama različito kontekstualiziraju. Kao svjetonazor, humanizam je zasnovan na shvaćanju čovjeka kao najviše vrijednosti te svrhe i smisla povijesnog razvitka. U drugom, kulturološkom značenju humanizam povijesno imenuje zapadno-europski civilizacijski i kulturni pokret koji djeluje između XIV. i XVI. stoljeća, i kojim započinje novi vijek. Humanizam, kao početak kulturno-povijesnog razdoblja renesanse (*humanizam i renesansa*), označuje prekid sa srednjovjekovnim skolastičkim podređivanjem čovjeka Bogu te, na temeljima antičke grčko-rimske tradicije, afirmira čovjeka kao središnju i najvišu vrijednost.

U novovjekovnoj filozofiji i kulturi humanizam se višestruko afirmira; metodički i gnoseologijski (kartezijanski *cogito*), te ontologijski i etički. Filozofski humanizam polazi od shvaćanja da je čovjeku relevantan samo ljudski svijet i/ili bitak, a razvija se od Protagorina gesla »čovjek je mjera svih stvari«, do Kantova antropocentrizma, izražena u njegovoj autonomnoj etici i kopernikanskom obratu u mišljenju, prema kojemu čovjek proizvodi svijet fenomena, u kojemu vladaju zakoni i pravila propisana čovjekovom autonomnom voljom, njegovim umom i razumom.

Novovjekovni antropocentrizam završava u kršćanskom, liberalnom i marksističkom humanizmu. Kršćanski humanizam polazi od Božjeg očovječenja i istovrsnog obogotvorenja čovjeka odnosno Isusa Krista kao »sina Božjega« i »sina čovječjeg«; liberalni humanizam afirmira čovjeka-pojedinca kao najvišu vrijednost, a marksistički humanizam radikalizira zahtjev za revolucionarnim rušenjem starog nečovječnog svijeta otuđenja i klasnog izrabljivanja, po kojemu slijedi izgradnja novog, autentičnog ljudskog svijeta komunizma.

Humanističke ideje se mnogo lakše proklamiraju, nego praktički ozbiljuju, i to u sve tri navedene varijante. Primjerice, u svojoj praktičkoj provedbi komunizam se znatno više potvrdio kao antihumanizam, od degradacije

ljudskog dostojanstva, autonomije pojedinca, pluralizma i slobode mišljenja i djelovanja, do najdrastičnijih masovnih pogubljenja (staljinistički politički procesi i sibirski logori smrti, maoistička »kulturna revolucija«, strahovlada Crvenih Kmera u Kambodži, represija u Sjevernoj Koreji...). Premda se, iz navedenih razloga epohalni slom komunizma doživio i kao povijesna pobjeda humanizma, nastupajuća aktualna epoha globalizacije kompleksna je, kontroverzna i ambivalentna era u kojoj humanizam, na jednoj strani doživljava epohalni uzlet, poglavito glede globalne afirmacije demokracije i ljudskih prava, a na drugoj strani pad i najdublju degradaciju, navlastito u kontekstu globalne dominacije neoliberalnog kapitalizma, što se u daljnjem izvođenju u ovome prilogu elaborira i argumentira.

GABRIJELA MARTIĆ

studentica 3. godine preddiplomskog studija povijesti
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Plodovi tranzicije: dodatak učenju/problematiziranju povijesti kroz analizu statusa quo

U svojem ću izlaganju prikazati na koji način se u tranzitnim društvima razvija odnos prema povijesti. Elaborirat ću problem unutar nastave povijesti i društvenog pristupa povijesti kao znanosti te kao dijelu opće kulture, uz pretpostavku smanjenog interesa mladih za povijesne znanosti. Izlaganje će se pretežito oslanjati na primjere Republike Hrvatske te komparacije nje i nekih zemalja Europske unije.

U prvom dijelu ću prikazati zašto se u tranzitnim društvima treba stavljati posebni naglasak na implementaciju znanja i interesa prema povijesti. Posebice u kontekstu izgradnje što objektivnijeg stava koji bi poslužio za izgradnju tolerantnijeg, nekonfliktnog i politički pismenijeg društva. Problematizirat ću i kriterije za opće poznavanje povijesti/historiografije kao znanstvene domene u tranzitnim društvima kod mladih. To ću uraditi s osvrtom na tzv. faktografsku metodu izučavanja povijesti koja ne ispunjava svoju osnovnu funkciju. Ta funkcija je razumijevanje problema prošlosti koji se ponavljaju u statusu quo. Također ću se dotaknuti i problema trivijalizacije i politizacije povijesti. Da bih potkrijepila gore navedene teze koristit ću se primjerima provedenih anketa u Hrvatskom debatnom društvu, Centru za mirovne studije i HERMES-u.

Kroz treći tematski dio prikazat ću na koji način bi se upravo u informatičkom dobu trebalo obraćati više pažnje na analizu samog sadržaja vijesti budući da su informacije izuzetno lako dostupne. Uz to ću pokazati i na koji način poznavanje/izučavanje povijesti kroz interaktivne metode može doprinijeti boljem razumijevanju statusa quo i kritičkom razmišljanju o istome kroz komparaciju povijesnih izvora i medijskih članaka na odabrane teme.

Zaključni dio izlaganja će se fokusirati na razvijanje argumentacije kao objektivnog mjerila kroz koji se promatra problematika da bi se doprinijelo kulturi dijaloga i nekonfliktnog/nepriistranog propitkivanja odnosa aktualnih tema s uzrocima u prošlosti.

IVAN PEOVIĆ

student 3. godine preddiplomskog studija povijesti i filozofije
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu

Politika Bliskog istoka: Američki imperijalizam i islamistički ekstremizam

U svojem izlaganju bavit ću se problematikom imperijalističke politike Sjedinjenih Američkih Država od 1978. do danas, kao i utjecajem koji je ta politika imala na razvoj islamističkog ekstremizma. Posebnu pažnju ću posvetiti utjecaju Sjedinjenih Američkih Država na iransko-iračke odnose. Za početak ću se osvrnuti na naftnu krizu koja je zatekla Ameriku 1973. i kasnije 1978. te politiku predsjednika Cartera a napose njegov govor »Crisis of Confidence« i nagli odmak od istoga koji je rezultirao Carterovom doktrinom. Politikom koja je otvoreno iskazivala želju Sjedinjenih Država da kontroliraju Perzijski zaljev i naftu koja se nalazi u njemu.

Također ću promotriti politike predsjednika Reagana, Clintona, kao i starijeg i mlađeg Busha, da bih završio s aktualnim predsjednikom Obamom. Njihove politike ću proučiti kroz prizmu kakvima ih prikazuje Andrew Baceich (1947) koji je kroz svoju vojnu i znanstvenu karijeru dao jaku kritiku američkom imperijalizmu.

Na kraju ću se osvrnuti na fenomen »Arapsko proljeće« koji je rezultirao rastom ekstremizma i terorizma kako na Bliskom istoku tako i u svijetu. Posebice ću se osvrnuti na razloge zbog kojih velik broj ljudi prihvaća ekstremizam, prema britanskom dokumentarcu »Exposure – Jihad: A British Story« koji proučava ekstremizam kroz intervjuje s bivšim džihadistima.

Naposljedku ću pokušati dati odgovor na pitanje migrantske krize koja je pogodila Europu u ljeto 2015. godine, pri čemu ću se poslužiti novinskim člancima The Guardian, Der Spiegela i drugih nepristranih novinskih agencija, kao i vijestima o stanju na bojištu u Siriji.

VALENTINA PERIŠIĆ

studentica 2. godine diplomskog studija filozofije i povijesti umjetnosti
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu

Obrazovanje za svjetsku građanskost prema Marthi Nussbaum

U svojem izlaganju bavit ću se problematikama humanističkih znanosti i obrazovanja u zapadnim neoliberalnim demokratskim društvima prema teoriji američke suvremene filozofkinje Marthe Nussbaum (1947).

Politika i gospodarstvo oduvijek su u najužoj vezi s prirodnim ustrojem čovjeka te njegovim odgojem i obrazovanjem. Humanističke znanosti, kao i model humanističkog obrazovanja promiču temeljne demokratske vrijednosti razvijajući sposobnosti kritičkog mišljenja, sposobnosti nadilaženja lokalne i nacionalne privrženosti te sposobnosti pristupanja globalnim problemima i razvijanju empatije.

Razvoj tehnologije u zapadnim neoliberalnim demokracijama i širenje kapitalizma umnogome utječu na razvoj i oblikovanje obrazovanja prijeteći izumiranju humanističkih, a potom i demokratskih vrijednosti. Humanistički studiji u suvremenom svijetu suočeni su sa zahtjevom da pred političkom administracijom opravdaju svoje postojanje i financiranje te da pokažu koliko doprinose ekonomskoj profitabilnosti. Te promjene posljedično dovode do opasnosti za njihovu egzistenciju.

Budući da odgoj i obrazovanje igraju ključnu ulogu u razvitku i napretku društva, predstaviti ću paradigmu humanog razvoja demokratske države, kojoj odgovara obrazovanje za svjetsko, demokratsko građanstvo. Takvo obrazovanje naglašava posvećenost individualnim sposobnostima i mogućnostima svake pojedine osobe, njezinim osobnim slobodama i pravima. Cilj mu je unapređenja života, slobode, jednakosti i sreće individuuma.

Model obrazovanja o kojemu će biti riječ Nussbaum naziva obrazovanjem za svjetsku građanskost, a cilj mu je oblikovati odgovornog i (samo) kritičnog pojedinca koji će uvažavati druge takve kakvi jesu i u tom će smislu pripadati multikulturalnom svjetskom društvu.

KARLA PERKOV

studentica 2. godine diplomskog studija hrvatskog jezika i književnosti i talijanskog jezika i književnosti
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Potruga za izgubljenim identitetom u romanu *Ministarstvo boli* Dubravke Ugrešić

Roman *Ministarstvo boli* Dubravke Ugrešić, objavljen 2003. godine, spada u korpus hrvatske ženske proze i pisan je iz pozicije *subjekta u egzilu*. Kao i u prethodnim Ugrešićkinim djelima, *Američkom fikcionaru*, *Muzeju bezuvjetne predaje* i *Zabranjenom čitanju*, središnja tema *Ministarstva boli* jest egzil. Glavni likovi su mladi egzilanti, izbjegli s prostora bivše Jugoslavije u Nizozemsku gdje pohađaju seminar iz jugoslavenske književnosti koji vodi profesorica Tanja Lucić iz Zagreba.

Cilj rada jest prikazati i analizirati glavne problematike koje se obrađuju u romanu, poglavito pitanje stvaranja novog identiteta na svim razinama. Posebna će se pozornost pridati problemu kulturnog identiteta. Likovi ne osjećaju pripadnost novoj kulturi u kojoj se nalaze, ali se isto tako više ne snalaze u onoj jugoslavenskoj kulturi koju su izgubili i koja im dolaskom na nove prostore postaje strana. Stoga se pozicioniraju negdje *između* tih dviju kultura. Pitanje mogućnosti uklapanja u novu sredinu u ovom romanu promatrat ćemo i kroz jezik kojim se egzilanti služe, a koji ne odgovara jezičnom književnom standardu. Svaki od egzilanata izabire svoj vlastiti jezik odnosno dijalekt ili pak miješa različita jezična iskustva koja postaju *nadosobni jezični supstrat*.

Nadalje, bit će riječi o figuracijama pamćenja i sjećanja koje su ključne pri stvaranju koncepta nove imaginarne domovine i novog identiteta. Fragmenti osobnog sjećanja koji sežu daleko u zajedničku prošlost obnavljaju prostor kolektivnog sjećanja na izgubljeni identitet, osvješćujući gubitak i budući potrebu za stvaranjem novog identiteta, nove kulture, povijesti i jezika.

MILAN POPADIĆ

student 3. godine preddiplomskog studija sociologije
Filozofski fakultet - Nikšić, Univerzitet Crne Gore

Dehumanizacija i kriza identiteta u društvu neoliberalnog kapitalizma

Neoliberalizam kao pokret koji je nastao sedamdesetih godina 20. vijeka doveo je u pitanje opstanak humanističkih ideja i vrijednosti. Kulturni i tradicionalni poredak izčezavaju u zemljama u razvoju, a njih zamjenjuje uspon umreženog društva osnaženog kapitalizmom i neoliberalizmom.

Ekonomski neoliberalizam uklanja državu iz ekonomije i prepusta je slobodnom tržištu, odnosno prebacuje ekonomiju na privatni sektor. Sloboda preduzeća i korporacija da posluju u slobodnom tržištu zagantovana je institucionalnim uređenjem. U slobodnom tržištu, tržišne konkurencije su kontrolisane od strane države i podređene su jasnim pravilima, a odstupanje od njih daje prava državi da može iskoristiti moć za regulisanje tržišnog sistema.

Virtuelizacija svakodnevnog života dovela je do stvaranja jednog globalnog identiteta i uniformne slike ekonomskog uređenja države koji ide pod ruku multinacionalnim kompanijama, koje se upliću ne samo u ekonomskoj, već često i u političkoj sferi. Devaluacija nacionalnog i kulturnog identiteta urušavaju državne granice i lakše omogućavaju da se proširi tržište multinacionalnih kompanija koje imaju tendenciju da se njihovi proizvode plasiraju širom planete.

Nagle vrijednosne i kulturne promjene u društvu koje su u današnjem vremenu učestalije, dovode do krize individualnog i kolektivnog identiteta. Borba za opstanak čovjeka nagoni na kolektivizam, a borba za svojinu na individualizam, a individualizam na samootuđenje koje vodi ka fragmentiranju identiteta pojedinca. To za posledicu ima dehumanizaciju kao gubitak međuljudskih odnosa. Socijalni ostrakizam pojedinca alijenira u društvu i degradira njegove potrebe, a samim tim dehumanizacija ugrožava stabilnost cjelokupnog društva da normalno funkcioniše. Za zdravo društvo potreban je sociokulturni sistem koji će biti u sprezi sa ekonomskim i političkim sistemom, a ne onaj koji bi bio konfliktno pozicioniran.

ROMANA PRCE

studentica 2. godine integriranog studija prava
Pravni fakultet, Sveučilište u Splitu

Rodna politika i diskriminacija

Diskurs o rodnoj ravnopravnosti danas je znatno izmijenjen u odnosu na razdoblje otprilike trideset godina. Ne samo što se govori o napretku u ostvarenju rodne ravnopravnosti, nego se i potenciraju pitanja o krizi muškog identiteta. Slabljenje uspješnosti muškaraca u području obrazovanja potaklo je antifeministička stajališta, slična »desnoj muškoj perspektivi«, koja u prvi plan rasprave o rodnoj neravnopravnosti stavljaju problem neuspješnosti dječaka i kritiziraju današnje školske sustave.

Prema autorici Christine Skelton, glavni antifeministički prigovor školskim sustavima jest onaj da su feminizirani te da stoga ne odgovaraju dječacima i ne pružaju im adekvatne rodne modele muškosti. U svojem izlaganju istaknut ću različite argumente koje antifeministički autori navode te ću pokazati zašto su problematični. Potom ću se osvrnuti na istraživanja u Hrvatskoj o rodnim aspektima obrazovanja. Iako ih je još uvijek malo, ona koja su provedena fokusirana su na problem zastupljenosti žena u pojedinim vrstama i razinama obrazovanja, feminizacije obrazovne djelatnosti, zastupljenosti i načina prezentiranja žena u udžbenicima književnosti, nastavničke i učeničke percepcije rodne osjetljivosti udžbenika te mišljenje učenika/ca o rodnoj osjetljivosti interakcije i komunikacije na nastavi književnosti u osnovnim školama (Baranović, 2000; Baranović, Jugović i Doolan, 2008).

U svojem ću izlaganju također iznijeti podatke Državnog zavoda za statistiku o brojčanoj dominaciji žena u školskom obrazovanju u RH. Za cjelovitiji uvid u probleme rodne ravnopravnosti, ali i analiziranje brojnih drugih problema relevantnih za dosljednije ostvarivanje rodne ravnopravnosti u obrazovanju bit će potrebno još istraživanja. Bez dobre analitičke osnove i cjelovite slike o problemu rodne ravnopravnosti neće biti moguće kreirati rodnu politiku primjerenu konkretnoj situaciji u Hrvatskoj.

TIN PULJIĆ

student 1. godine preddiplomskog studija politologije
Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu

Ostvarenje prava na kvalitetno obrazovanje u Republici Hrvatskoj – ususret kurikularnoj reformi: primjer debate kao edukacijske metode

U izlaganju ću pokušati prikazati što sve sačinjava kvalitetno obrazovanje. Odnosno, objasniti ću preduvjete koji su potrebni da bi se ono ostvarilo.

Kao drugo, analizirat ću koja je trenutačna obrazovna politika Republike Hrvatske po pitanju prava na obrazovanje (besplatno javno školstvo, pitanje besplatnih udžbenika, uvjeti rada...) i koje su njene manjkavosti. Također ću analizirati kako na sve to utječe činjenica da je RH tranzicijska zemlja odnosno da se još uvijek nalazi na putu prelaska iz samoupravno-socijalističkog sustava bivše SFRJ u tržišno-kapitalistički po zapadnom modelu. Također ću posvetiti određenu količinu vremena činjenici da se RH nalazi ne samo na putu tranzicije već se (kao i ostatak svijeta) suočava s problemom manjka kritičkog propitivanja informacija kao posljedica njene dostupnosti i opširnosti u informatičko doba.

Potom ću prijeći na konkretan primjer debate, objasniti kako je ona trenutačno provedena unutar RH. Na tom primjeru ću pokazati kako su za ostvarenje kvalitetnog obrazovanja nužne metode rada koje će potaknuti na kritičko razmišljanje i stvoriti kulturu dijaloga koja će se kasnije prenijeti u šire društvo.

Konačno, posvetit ću se pitanju nadolazeće kurikularne reforme i očekivanjima od iste, tj. koje joj zahtjeve postavljaju problemi u statusu quo – konkretno, nedostatak poticanja kritičkog mišljenja, neostvarena interdisciplinarnost u praktičnoj provedbi obrazovnog programa, potrebe za jasno razrađenim programom građanskog odgoja itd.

Cilj mojeg izlaganja bit će pokazati kako je kurikularna reforma nužna za ostvarenje kvalitetnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj te kako je nužno uvoditi nove metode rada u obrazovanje (kao što je to npr. debata) da bi se ostvario puni potencijal hrvatskog obrazovnog sustava te nadoknadile njegove manjkavosti.

JELENA STANKOVIĆ

studentica 4. godine preddiplomskog studija filozofije
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Znanje kao intelektualni kapital u neoliberalizmu

Postmoderna, kako se često ističe zahvata čitav pluralitet dimenzija ljudskog života uključujući i kulturne, estetske, političke i ekonomske aspekte. Ona je najpre ekonomski element, ali je, međutim, postala dominantna i u političkim diskursima. Postmoderna je svedočila o usponu korporitizacije, marketizacije i privatizovanja u svih sferama ljudskog života. Narušavanje tržišne harmonije u gotovo svim oblastima privrednog i društvenog života može se videti kao pomak od modernog sistema proizvodnje, prometa, kontrole i upravljanja do postmoderne forme. Neke od glavnih karakteristika marketizacije, kao što su privatizacija zdravstvenog i obrazovnog sektora, subvencija i prodaja državne imovine, fleksibilnost u platama i uslovima rada, a naglasak na efikasnosti, tržišnoj konkurentnosti su sada već opšte poznate teme za socijalno-političke diskusije u mnogim zemljama. Pojava neoliberalizma unutar političke filozofije bila je svakako jedna od najfascinantijskih meta-narativa, okvir unutar kojeg deluju sve ostale sfere života poput socijalnog, institucionalnog i kulturološkog. Možda, najznačajnija promena koja podupire neoliberalizam u dvadeset i prvom veku jeste porast znanja kao intelektualnog kapitala. Ova promena, više nego bilo koja druga, pokreće neoliberalni projekat globalizacije. Univerziteti se posmatraju kao ključni pokretač u ekonomiji znanja, i samim tim, priznavanje ekonomskog značaja visokog obrazovanja za održanje ekonomske održivosti utiču znatno na poziciranje nauka unutar tržišnog sistema na osnovu njihove performativnosti i korisnosti, što se najviše negativno odražava na humanističke nauke. Na ovim osnovama, autorka će pokušati da prikaže negativne aspekte s kojima su suočene humanističke nauke u neoliberalnom sistemu tržišne ekonomije.

MIHAEL SUČIĆ

student 2. godine diplomskog studija povijesti
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Valpovština – kulturna baština i turizam

Proučavajući svjetovnu i sakralnu arhitekturu u Slavoniji možemo uočiti mnogobrojne sličnosti. Vidljive su u vanjskom izgledu mnogobrojnih crkava i dvoraca. Glavni razlog leži u naručiteljima koji su prema uzoru iz Habsburške Monarhije gradili tijekom 18. i 19. stoljeća. U to se vrijeme isticala obitelj Prandau. Spomenuta je obitelj na području valpovačkog vlastelinstva između Drave i Đakova sagradila pomoću lokalnog stanovništva dvorce, parkove, crkve i druge znamenitosti. Stanovništvo je nakon gradnje koristilo i koristi potonje sadržaje. Tijekom druge polovice 20. stoljeća nastaju kulturna umjetnička društva diljem nekadašnjeg valpovačkog vlastelinstva, odnosno Valpovštine. Oni se u suradnji s turističkim zajednicama i župnicima brinu za opisanu kulturnu baštinu. Također ovisno o ekonomskim mogućnostima i o političkoj potpori organiziraju kulturne manifestacije. Za razliku od drugih manifestacija diljem Hrvatske, posebice na području uz obalu na te kulturne događaje prvenstveno dolazi lokalno stanovništvo. Prema tome, posjećenost manifestacija, a samim time i baštine možemo staviti kao jedan od glavnih problema. Kao primjerice, zašto samo lokalno stanovništvo dolazi na te kulturne događaje. Drugi je problem organiziranje potonjih manifestacija na neprimjerenim mjestima. Kao što su dvorci i parkovi. Treći je problem neinformiranost organizatora, ali i potencijalnih turista o spomenutoj kulturnoj baštini i manifestacijama kao što su koncerti zabavne i klasične glazbe i izložbe.

Iz svega navedenog možemo zaključiti da područje Valpovštine ima veliki turistički potencijal na temelju kulturne baštine. Ona se nedovoljno koristi zbog neinformiranosti organizatora, ali i potencijalnih turista. Glavni je razlog nedovoljna povezanost institucija zaduženih za promoviranje turističkog potencijala. Na spomenuta, ali i druga pitanja ću dati odgovore koji će uzimati u obzir potrebu za suradnjom između mnogobrojnih disciplina.

ANA VLAH

studentica 2. godine diplomskog studija govorništva
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Poučavanje govorništva

Govorništvo ili retorika disciplina je kojoj je predmet retoričko govorenje – ono koje je javno i usmjereno slušaču. Svaki govor kojim se na nekoga želi djelovati, a nije privatan, može se analizirati, vježbati i popravljati. U Hrvatskoj postoje škole i fakulteti na kojima se može učiti govorništvo, što znači da postoji i svijest o toj mogućnosti i važnosti. Tko su stručnjaci koji mogu biti učitelji retorike i vokalni (osobni) treneri? U vremenu u kojem je važno da se svatko zna lijepo izražavati i da ima razvijene komunikacijske vještine, koliko se vremena posvećuje učenju istoga?

Postoji li tržište te koliko su (odrasli) ljudi spremni platiti? Gdje je Hrvatska u odnosu na ostatak svijeta, po broju nastavnika i učenika govorništva?

U okviru govorništva, osim pravila o sastavljanju govora, uče se i prezentacijske vještine, pravilna argumentacija, neverbalna komunikacija, vježbe za ugodniji glas i pravilniji izgovor, aktivno slušanje, tehnike smanjivanja treme i sl. Koja se sve znanja i discipline u tome moraju susresti? Ideja koju želimo izgovoriti stvara se u mozgu, a završava fizičkim ostvarajem – govorom – u kojem sudjeluju živčani i dišni sustav, glasnice te cijelo područje od grkljana do usana.

Prezentirat ćemo podatke o ustanovama u kojim se može učiti govorništvo. Objasniti ćemo što čini razliku između dobrog i izvrsnog govornika. Koliko je tu talenta, a koliko vježbe? Može li se lijepo govorenje uopće naučiti, a da ne bude umjetno?

Zaključit ćemo kratkim pregledom o tome kako učitelji retorike, u ovom smislu pravi fonetičari, rade s govornim profesionalcima, primjerice na Hrvatskoj radioteleviziji. Po svim trenutačnim saznanjima, oni radom nimalo ne zaostaju za svojim inozemnim kolegama. No, jesu li jednako cijenjeni?

IVANA ZAJC

studentica 2. godine diplomskog studija slovenskog jezika i književnosti i
komparativne književnosti
Filozofski fakultet, Sveučilište u Ljubljani

**The dramatic text and the mechanisms of society:
The case of stage directions**

This paper exposes the dilemmas connected with the origin of the voice in stage directions, whether it is the voice of the author or narrator function. It presents various theoretical options introduced during the the 20th century and by addressing the most advanced discussions shows that the problem is still unsolved and unsolvable because the stage directions do not withstand typical definitions. The article displays the integration of the plays in mechanisms of theatre production, which is linked to the questions of the capital (both economic, social and symbolic – cited by Bordieu). The view on the stage directions depends on the specific location of the text and its staging in the network of social relations, connected with the capital. Stage directions are the instructions for performance, each director could devise their own stage directions, which is characterized by its specific network of choices for staging.

In the expensive and widely visited and advertised performances on the Broadway stage, these relations are exacerbated by the capital involved and the authorship of the stage directions becomes a delicate problem. The evidence of strained relations is the court hearing on the attribution of the stage directions, when a literary theoretical and teatrological problem becomes a legal one. The paper focuses on a legal problem which has occurred in the United States in connection with the staging on Broadway. It demonstrates the integration of the plays in the larger social reality, their stigmatization by capital relations, which depends on the place of the text in them as well as on the place of the performance in the constellation of the capital relations.

**HUMANIZAM U DOBA
NEOLIBERALNOG KAPITALIZMA**

2. regionalni studentski simpozij

**Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i
Hrvatskog filozofskog društva**

Prikaz

1. regionalni studentski simpozij: »Kritičko mišljenje«¹

U Splitu se početkom akademske godine 2014./2015., točnije 2. i 3. listopada, održao prvi regionalni studentski simpozij: »Kritičko mišljenje«, kojeg su organizirali studenti našeg Fakulteta. Veliku podršku i potporu dali su im asistenti i asistentice Odsjeka za filozofiju i Učiteljskog studija, ali i kolege iz drugih studentskih udruga van splitskih sveučilišta. Simpozij svojim regionalnim i interdisciplinarnim karakterom, kao i činjenicom da je to prvi simpozij kojeg su organizirali studenti splitskog Filozofskog fakulteta u Splitu rezultirao je s 26 studentskih izlaganja, 6 pozvanih predavanja i mnogobrojnom publikom.

Na otvaranju simpozija predsjednica Organizacijskog odbora Valentina Perišić i predsjednik Programskog odbora Luka Matić istaknuli su kako je cilj simpozija poboljšavanje studentskog standarda te doprinos stvaranju kritičko-refleksivne svijesti u društvu. Kritičko mišljenje, istaknuli su, ključno je kao doprinos humanističke struke društvu. Otvaranju simpozija su svojim govorom dali obol i prorektori Sveučilišta u Splitu Branko Matulić i Boris Maleš, Sonja Carić, tadašnja predsjednica Studentskog zbora Filozofskog fakulteta u Splitu te Aleksandar Jakir, dekan Filozofskog fakulteta u Splitu.

Prvo pozvano predavanje održao je profesor s Filozofskog fakulteta u Splitu, Mislav Kukoč, s temom »Filozofija kao kritičko mišljenje«. U svojem predavanju istaknuo je da je filozofija ljubav spram mudrosti te da je ona jedan od temeljnih aspekata čovjekove duhovnosti, spoznaja i doživljaja samog sebe, vlastita svijeta, ali i smisla postojanja. Kritičko mišljenje istaknuo je kao temeljni instrument filozofije, a ukidanje istog okarakterizirao je kao »ukidanje balasta zbiljnosti«.

Prvi student koji je imao čast izložiti svoj rad bio je Dušan Milenković iz Niša, s temom »Kritičko promišljanje klasične muzike u Adornoj Filozofiji nove muzike«. U nadasve zanimljivom izlaganju, Milenković je ukazao na specifičnu interakciju slobode i nužnosti u dodekafonijskoj kompoziciji te na istovremenu limitiranost i beskrajnost njenih izražajnih mogućnosti. Uz to, pružio je osvrt na dijalektičnost u recepciji glazbenog djela dodekafonije

¹ Antonio Kovačević, »1. regionalni studentski simpozij: 'Kritičko mišljenje'«, u: Antonio Kovačević (ur.), *Humanist: časopis studenata Filozofskog fakulteta Split* 2 (2015), str. 2-3

i njenom utjecaju na klasičnu glazbu. Nakon njega, prvi krug predavanja zatvorili su splitski student Anđelko Mihanović s radom »O specifičnostima likovne kritike« te Denis Jurković iz Osijeka, s temom »Estetsko obrazovanje kao element cjelovitog obrazovanja«.

Potom su uslijedili pozvani predavači, profesor iz Niša Zoran Dimić te Livia Puljak s Medicinskog fakulteta u Splitu. Dimić je predstavio svoj rad »Kritičko mišljenje u ždrelu novog varvarstva« ustanovivši kako kriza rađa kritiku, a u modernom dobu kriza ne nedostaje. Moderno doba okarakterizirano je kao doba neprestanih i burnih političkih, ekonomskih, društvenih, kulturnih i obrazovnih kriza. Također je istaknuo i ulogu Imanuela Kanta, kao filozofa koji je filozofiju pokušao iznijeti na jedan novi put, put kritike.

Livia Puljak izložila je temu Šarlatanstvo u medicini i nedostatak kritičkog mišljenja, u kojem je kritizirala reklamiranje proizvoda koji obećavaju čudesne učinke za zdravlje i izgled čovjeka, kao i na našu spremnost da u njih povjerujemo.

Goran Stanić iz Zagreba otvorio je drugu sesiju studentskih izlaganja s radom »Uloga filozofije kao kritičkog mišljenja u objavljenim religijama«, a nakon njega sa svojim izlaganjima nastupili su i predsjednici Organizacijskog i Programskog odbora simpozija, Valentina Perišić iz Splita i Luka Matić iz Osijeka. Valentina Perišić je govorila o Gaji Petroviću i ulozi kritičke refleksije u razotuđenju čovjeka, dok je Matić izložio svoj rad »Društveno-politički angažman filozofa na tragu Gramscijeve 'Vivo, sono partigiano' i praxisovske 'nepoštedne kritike svega postojećeg'«.

Nakon pauze, u popodnevnom satima, govorila je Milica Rašić iz Niša s temom »Žil Delez: filozofija kao stvaranje pojmova«. Uslijedili su Nikša Babić i Ivo Alebić s izlaganjima »Problemi usustavljanja dekonstrukcije Jacquesa Derride«, odnosno »Rješenje hermeneutičkog kruga u indijskoj filozofiji«.

Završni krug prvog dana izlaganja započela je Marija Jakovljević iz Beograda s temom »Sociologija nije kritički predmet – kritičko čitanje dokumenata koji definišu srednjoškolsku nastavu sociologije u Srbiji«, a nastavio je Hristijan Cvetkovski iz Skopja sa svojim radom »Evropski kredit transfer sistem (ECTS) i Institut za povijest«. Prvi dan simpozija zatvorila je Aleksandra Ninković iz Beograda koja je sa svojim izlaganjem postavila pitanje »Da li je primena pravila logike nužna za kritičko mišljenje? Problem

definisanja kritičkog mišljenja i njegove domenospecifičnosti odnosno generalizibilnosti«.

Drugi dan simpozija započeo je s »Dva pristupa problemu kritičkog mišljenja« Hrvoja Potlimbrzovića iz Osijeka, a uslijedila je Marina Meić iz Splita s izlaganjem »Mogućnosti razvijanja kritičkog mišljenja u nastavi« i Ida Kovač s temom »Kritika kompetencijskog pristupa obrazovanju – tko je u krivu, a tko u pravu«.

U novoj sesiji, uslijedila je »Polemika o pravu na pobačaj u Republici Hrvatskoj« Tee Barač s Pravnog fakulteta u Splitu i »Politika menstruacije« Jelene Stanković iz Novog Sada. Potom je Dražen Rastovac iz Rijeke govorio o tome »Treba li dopustiti privatizaciju voda«, a Anita Lunić je iznijela »Filozofsko promišljanje problema rata kao specifičnog elementa u simboličkoj izgradnji kolektivnog«.

Nakon toga uslijedila su još dva pozvana predavanja. Prvo je izlagao profesor sa splitskog Filozofskog fakulteta, Berislav Žarnić, zajedno s profesoricom Gabrielom Bašić, s radom »Uloga autoriteta u kritičkom mišljenju i ravnopravnoj raspravi«. Nakon toga je profesor Davor Balić iz Osijeka održao predavanje na temu »Prosudbe Miroslava Krleže o Vladimiru Filipoviću i njegovu tekstu 'Osnovi etičko-filozofske orijentacije Marka Marulića'«.

Pretposljednju sesiju studentskih izlaganja otvorila je Andrea Berber iz Beograda s »Evolutivnom osnovom morala«. Uslijedili su Josip Guć i Ivan Rak, s temama »Voltaireov kritički duh«, odnosno »Kritičko mišljenje i njegovi neprijatelji«.

Posljednji krug izlaganja započeo je sa Strahinjom Đorđevićem i radom »Preispitivanja redukcionističkih tendencija u savremenoj filozofiji«. Zatim je Renata Busatto govorila o »Branislavu – prvom hrvatskom ilegalnom tjedniku«. Posljednje izlaganje na simpoziju održala je Marija Jeramaz koja je sa svojom temom ujedno i postavila simbolično pitanje s kojim se može povezati cijela tema simpozija – »Čitate li knjige koje spaljujete?«.

Ono što je simpozij obilježilo svakako su kvalitetna i raznovrsna izlaganja, kao i odlične i konstruktivne rasprave koje su ih slijedile. Možemo sa zadovoljstvom utvrditi da je cilj simpozija ostvaren. Ostvorena je interdisciplinarna suradnja, ostvorena je komunikacija studenata iz cijele regije i ostvareno je razvijanje kritičkog mišljenja.

**HUMANIZAM U DOBA
NEOLIBERALNOG KAPITALIZMA**

2. regionalni studentski simpozij

**Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i
Hrvatskog filozofskog društva**

Adresar izlagača

HUMANIZAM U DOBA NEOLIBERALNOG KAPITALIZMA

2. regionalni studentski simpozij

Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i
Hrvatskog filozofskog društva

Nikša Babić

Kijevska 50
HR-21000 Split
e-mail: niksababic@gmail.com

Pavo Barišić

Filozofski fakultet
Sveučilište u Splitu
Ivana pl. Zajca bb
HR-21000 Split
e-mail: pbarisic@ffst.hr

Gabriela Bašić

Filozofski fakultet
Sveučilište u Splitu
Teslina 12
HR-21000 Split
e-mail: gbasic@ffst.hr

Marita Brčić Kuljiš

Filozofski fakultet
Sveučilište u Splitu
Ivana pl. Zajca bb
HR-21000 Split
e-mail: mbrbic@ffst.hr

Azra Budalica

Popolića 114
HR-20207 Mlini
e-mail: budalica.azra@gmail.com

Josipa Burazer

Vrpoljačka cesta 26
HR-22206 Boraja
e-mail: burazerjosipa@yahoo.com

Mislav Čaljkusić

Male putine 14
HR-10000 Zagreb
e-mail: mislav.caljkusic@gmail.com

Dino Dabro

Kocunarski prilaz III/2
HR-21000 Split
e-mail: dino.dabro@gmail.com

Delfa Djedović

Ulica hrvatskih branitelja 115c
HR-43500 Daruvar
e-mail: delfa.djedovic@gmail.com

Ivona Dujmović

Kneza Branimira 41
HR-20000 Dubrovnik
e-mail: ivona.dujmovic@gmail.com

Jovana Đurišić

Grić BB
MNE-81410 Danilovgrad
e-mail: jovana.okile@gmail.com

Petar Filipić

Ekonomski Fakultet
Sveučilište u Splitu
Cvite Fiskovića 5
HR-21000 Split
e-mail: petar.filipic@efst.hr

Josip Guć

Gospe u siti 95
HR-21312 Podstrana
e-mail: jos.guc@gmail.com

Hrvoje Jurić

Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
HR-10000 Zagreb
e-mail: hjuric@ffzg.hr

Gabrijela Kišiček

Odsjek za fonetiku
Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
HR-10000 Zagreb
e-mail: gkisicek@ffzg.hr

Ida Kovač

Jaruščica 9
HR-10020 Zagreb
e-mail: ida.kovac@yahoo.com

Mislav Kukoč

Filozofski fakultet
Sveučilište u Splitu
Ivana pl. Zajca bb
HR-21000 Split
e-mail: mkukoc@ffst.hr

Gabrijela Martić

Palmotićeva 2
HR-10000 Zagreb
e-mail: gabrijela.martic@gmail.com

Ivan Peović

Dražanac 56
HR-21000 Split
e-mail: ivapeo@ffst.hr

Valentina Perišić

Domovinskog rata 189
HR-21204 Dugopolje
e-mail: valentina.perisic@hotmail.com

Karla Perkov

Terzićeva 13
HR-21000 Split
e-mail: karlavucica@hotmail.com

Milan Popadić

Veljka Vlahovića 42
MNE-81101 Podgorica
e-mail: deist@hotmail.com

Romana Prce

Don Stjepana Batinovića 3
HR-21000 Split
e-mail: romanaprce25@gmail.com

Tin Puljić

Tomašinčev put 6
HR-10000 Zagreb
e-mail: tpuljic97@gmail.com

Jelena Stanković

Ive Lole Ribara 4
RS-23101 Zrenjanin
e-mail: filosofesa@gmail.com

Mihael Sučić

Prilaz 2i
HR-31551 Tiborjanci
e-mail: sucozag@gmail.com

Ana Vlah

Prilaz sv. Josipa Radnika 6
HR-10000 Zagreb
e-mail: vlaica@hotmail.com

Ivana Zajc

Bela 5
SL-5273 Col
e-mail: zajcivana@gmail.com

Bilješke

simpozij

FILOZOFIJA humanizam

SPLIT

ZNANOST **POVIJEST**

sihologija PRAVO **filozofski fakultet**

uloga i položaj znanosti

GLOBALIZACIJA europska udruga **ELSA SPLIT**

injiževnost

RAZVOJ pedagogija

PRAVO NA OBRAZOVANJE

OSOBA

fakultet

društvo

M kapitalizma

ILIZACIJA sociologija

oprinc

ini studenstki simpozij

školni fakultet **Sveučilište u Splitu**

FILOZOFIJA uloga **RAZVITAK**

kulturna baština i masovni turizam

svijet **DRUŠTVO**

neoliberalizam

HUM4N12AM